

Den kommunistiske fare

Taler

Albin Einæs

Sted

Oslo

Omstendigheter

Fedrelandslagets opplysningskurs

- 1 Det vil forekomme Dem å være høist merkelig at jeg, som i mange år har tilhørt arbeiderbevegelsen og i de siste år i ethvert fall har tilhørt den kommunistiske bevegelse, kommer her for å gi en redegjørelse for den kommunistiske fare og kampen mot kommunismen. Det er jo alltid slik, og jeg har personlig hatt
- 5 følelsen av det, at folk som går fra en bevegelse til en annen, som skifter til andre standpunkter, blir i almindelighet betraktet som renegater, som overløpere og alle den slags ting. Men når man har lest det på trykk i et halvt hundre aviser noen ganger, blir man så vant med det, at det spiller ikke nogen som helst rolle, men man får holde sig til det grunnlag, det syn som man har fått på forholdene
- 10 og som har vært bestemmende for at man har tatt det standpunkt man inntar, og som jeg i dette tilfelle har tatt.

- Jeg kan tenke mig at samtlige mine herrer, som er her, er samlet netop fordi man er klar over at kommunismen er en virkelig fare. Det kan jo ikke se sån ut en
- 15 vakker kveld som denne. Så på vårparten som nu kan man synes at tingene går sin gang, at der ikke er nogen egentlig fare som truer alle disse hjul som går og alle disse mennesker, som spaserer glade omkring, eller alle de som sitter rundt omkring i de tusen hjem i dette land. Det forekommer en ofte slik, at jo bedre været er og jo mer det lir ut på sommeren, blir det som man i almindelighet
- 20 kaller for den kommunistiske fare, fjernere. Men jeg vil minne om, at ifjor i juni måned hendte det en dag, at der kom et telegram hit til landet fra en by som skulde være en meget solid by med et meget godt borgerskap, en solid arbeiderstand og hvor der kun finnes et fåtall kommunister, nemlig Wien, og det telegram fortalte, at man hadde hatt oprør i Wien. Flere offentlige
- 25 bygninger, justispaleet og endel andre var blitt brent, og man var begyndt at bygge barrikader. Et par hundre mennesker var blitt drept. Intensjonene merkedes også her hjemme, hvor man i første rekke tenkte på foranledningen til

30 dette. Det var et par medlemmer av en nasjonal organisasjon som hadde vært på
skogtur og som hadde skutt på en mann og en gutt, og disse var blitt drept. Så
hadde man foretatt undersøkelser i anledning av dette, og det var blitt
karakterisert som vådeskudd. De to som hadde skutt på denne mann og denne
gutt hadde vært fengslet en tid, men de hadde ikke fått nogen dom for det, og så
blev de til slutt frifunnet. Da denne frifinnelsesdom blev kjent i Wien fik man
35 denne revolusjon, dette oprør. Det var en solblank, deilig dag i Wien, hvor ingen
tenkte på noget som helst oprør, ingen tenkte på at man skulde ha et par hundre
døde og mange sårede i byen før aftenen. Nu kan man jo si at foranledningen
var eksepsjonell, det er så. Men den slags foranledninger - om ikke nettopp det at
nogen blir skutt, ikke nettopp det at der kan være mer eller mindre av for
40 kommunistene, enten de er få eller mange, til å foreta en slik omveltning, til
iallfall å gjøre et forsøk på å endre på forholdene, så man må regne med at det
ikke er trygt. Det bestående er simpelt hen ikke så absolutt bestående. Man gjør
rettest i å regne med at det fra den ene dag til den annen kan endres. - Jeg har
nevnt dette som et bevis på at man til enhver tid overalt har denne fare for en
45 endring av tilstanden, og for en endring som arter sig på en sån måte, at man
istedet for å ha to døde, la oss gå ut fra det, kan ha et par hundre, som simpelt
hen har satt livet inn på å få istand denne endring i de bestående tilstande, som
er nødvendig for å kunne gjennomdrive det, som man, sett ut fra et
kommunistisk synspunkt mener er riktig, nemlig at kommunistene skal overta
50 makten i samfundet.

Denne revolusjon i Wien var selvfølgelig ikke i sin helhet foranstaltet av
kommunistene, og det var heller ikke dem som hadde fremkalt situasjonen, men
kommunistene var de drivende krefter bak, de som utnytter enhver situasjon for
55 å kunne fremme sitt formål, d.v.s. forsøke å overta makten på den ene eller
annen måte ved enhver anledning. Og denne fare er internasjonal. Det som
hendte i Wien ifjor under de ganske stille, fredelige forhold som man har der
nede hvor man har et forholdsvis stille, solid, skikkelig borgerskap, hvor man har
et meget besindig socialdemokrati, hvor man har en fagorganisasjon som på
60 mange måter kan sammenlignes med den norske fagorganisasjon, det hender
idag i Kina, på Sumatra, på Java, i Tyskland eller hvor som helst det er mulig.
Man må regne med den kjensgjerning når man skal regne med kommunismen
som fare, at den er tilstede overalt og utnytter enhver anledning og anvender
ethvert middel.

65

Når man skal snakke om kommunismen som en eksisterende fare, og for vårt

lands vedkommende kanskje en større fare enn i andre land, så skyldes det at det man kaller for socialdemokratiet, altså Det norske arbeiderparti, er mer eller mindre infisert av kommunismen. Førerskapet innenfor Det norske arbeiderparti er mer eller mindre kommunister. Deres utgangspunkt, deres teoretiske vurdering er kommunistisk. Jeg vil ikke påstå at en mann som Tranmæl har så synnerlig megen begrunnelse for sitt standpunkt, men hans standpunkt er mer eller mindre kommunistisk, og når han skal forklare det, anvender han kommunistiske momenter. Han har sitt utgangspunkt i Karl Marx' lære om klassekampen. Og socialdemokratene omkring i verden, eksempelvis de svenske, de tyske og forøvrig de aller fleste steder, har etterhvert formet den marxistiske teori om arbeiderklassens overtagelse av samfundsmakten, som den klasse som nødvendigvis må overta makten, ut fra det synspunkt, at arbeiderklassen etterhvert blir større og større, og da må kapitalistklassen eller de styrende i samfundet, borgerskapet, etterhvert bli opslukt enten av arbeiderpartiet eller av et fåtall av dem som har bestemmelsesretten i samfundet, og de reformistiske socialdemokrater - for å nevne den terminologi - er gått over til det som også hevdes av Marx, nemlig at denne utvikling vil foregå helt mekanisk. Industrien, bankkapitalen, den rene pengekapital, vil nødvendigvis etterhvert utarme folket i den utstrekning, at levevilkårene vil bli felles for det absolutt store flertall av medborgere i samfundet. Det vil si at det store flertall etterhvert vil komme til å stå på samme nivå som arbeiderklassen, og dermed vil arbeiderklassen ved å kunne hevde sig ved valgene og på annen vis, kulturelt og sosialt, på alle måter, kunne overta makten i den stat man har. Det vil skje i kraft av at arbeiderklassen og de som er enig med arbeiderklassen etterhvert kommer til å bli det absolutt dominerende flertall. De socialdemokratiske terotikere, som bygger på Marx, hevder enn videre, at storindustrien utvikles slik, at det til slutt vil arte sig sån at de store bedrifter blir de absolutt dominerende, de vil etterhvert opsluke småhåndverket og utkonkurrere alle de mindreverdige bedrifter. Det blir i det hele lettere å fremstille produkter og samtidig blir det flere og flere som trekkes inn i arbeiderklassen, flere og flere som kommer på samme nivå som den. Og resultatet vil bli, at der en dag blir sittende et fåtall som behersker produksjonen og omsetningen, og dette fåtall vil nødvendigvis måtte gi avkall på makten og på sin bestemmelsesrett over flertallet. At det vil skje med vold, er ikke absolutt nødvendig.

Dette er teoretiske anskuelser som har preget socialdemokratiet i Sverige, i Danmark, i Tyskland, i det hele i de aller fleste land, hvor man har et såkalt

reformistisk socialdemokrati. Det har gjort at en mer demokratisk innstilling gjør sig gjeldende ved valgene, man optrer i overensstemmelse med lovene, finner sig i forholdene og forsøker å rette på det som kan rettes på ved reformer o.s.v. Til slutt vil arbeiderklassen rent automatisk bli den som overtar makten.

Kommunistene har også sitt utgangspunkt i Marx' teoretiske lære. Den er for såvidt enig i at arbeiderklassen kommer til å bli det største og sterkeste parti, men hevder at hvis arbeiderklassen nogensinne skal kunne få makten, må det skje med våben i hånd under utallige kamper. Arbeiderklassen må efterhvert lære sig op til å anvende hvilketsomhelst våben i sin kamp. Og den parole som idag er bestemmende for kommunistene, er akkurat den omvendte av hvad socialdemokratene mener er riktig. I 1917-1918 hevdet bolsjevikene og senere den kommunistiske Internasjonale, kommunister i alle land, at verdensrevolusjonen var begynt, man hadde nådd inn i den siste fase av den utvikling som hadde foregått i mange år, og denne verdensrevolusjon vilde fortsette. Borgerskapet, det bestående samfund, gik sin oppløsning i møte, kapitalens forfall, produksjonens forfall vilde komme til å fortsette. Og når produksjonen er i forfall, når kapitalismen er i oppløsning, når den borgerlige ideologi efterhvert blir mer og mer kaotisk, blir mindre fast som grunnlag i menneskenes sinn, vil nødvendigvis de revolusjonære kunne utnytte situasjonen til å få makten. - Dette er den anskuelse som kommunistene legger til grunn og det er den teoretiske anskuelse som betinger alle kuppforsøk. - Med kupp mener jeg ikke at en enkelt mann, en terrorist foretar voldshandlinger, det tar kommunistene avstand fra. - Det er det som gjør at man forsøker å holde en streik gående lengst mulig og det som gjør at man vil ha streiker. Det er det som gjør at man, hvis man kan få en tilstrekkelig stor masse, eller en masse i det hele tatt til å være med på et kuppforsøk, så forsøker man det. Alt dette vil fremme samfundets oppløsning og det borgerlige samfunds forfall vil påskyndes. Og det er denne kommunistiske opfatning som gjør, at man til enhver tid har den kommunistiske fare i et hvilket som helst land, hvor som helst og til hvilken som helst tid.

Man kan spørre sig selv: Er det da virkelig slik at det borgerlige samfund, for å bruke en sån terminologi, er i oppløsning? Er den riktig, kommunistenes anskuelse, at verdensrevolusjonen er begynt? - det vil si begynt på det vis at det bestående samfund begynner å falle i stykker? At den skikkelige, gode moral som man har hatt er i oppløsning? Hvis man kan påvise at det ikke er riktig - og der er vel mange ting som anvendes som bevis mot en sån opfatning - hvis man

er klar over at det ikke er tilfelle, men at samfundet er sterkere nu enn noen gang tidligere, at moralen er fastere nu enn den har vært før, så er det klart at da er verdensrevolusjonen ikke begynt, da må den kommunistiske aktivitet komme til å mangle hele grunnlaget.

150

Min opfatning er imidlertid at kommunistene forsåvidt på mange måter har rett. Jeg skal nevne noen eksempler på det. Man hadde her ifjor en Munch-utstilling og det var jubel i alle aviser i dette land. De beste, de skikkeligste og mest forståelsesfulle aviser sa: Her ser man hvilken stor kunstinteresse man har her hjemme. Femti tusen mennesker har gått omkring og beundret Munch! Det var et bevis på at der var kultur og fremskritt her i landet. For 25 år siden åpnet Munch en utstilling i Berlin, som han måtte lukke dagen etter. Og hvorfor? Det var ikke mulig for Munch å få noen sympati, noen tilslutning for sin kunst i Berlin for 25 år siden. Men hvordan kan det da hende at man her hjemme i Oslo, i et på mange måter forholdsvis spissborgerlig samfund, kunde få femti tusen mennesker til å møte frem og beundre Munch. Jeg tror ikke det er mange procent som var sig bevisst hvorfor de beundrer Munch. Er det noget som karakteriserer Munch, må man vel si at det er skyggesidene på mange måter, det er skriket og elendigheten. Der forekommer ikke noget som har med arbeide i og for sig å gjøre, intet som har med det som man i almindelig forstand iallfall tidligere kalte for skjønnhet. Det er de mest raffinerte skyggesider av tilværelsen. Det er skjøger som går ved natt og der er bakgårder og i det hele tatt meget triste bilder. Jeg var tilfeldigvis i Berlin da denne utstilling blev holdt. Og når jeg tenker på at denne utstilling blev presentert for 25 år siden for de strenge prøisere, det gode borgerskap i Berlin, så forstår jeg så utmerket godt at de ikke hadde noget tilovers for den. Farvene var utmerkede, det var praktfulle ting, men der fantes ingen form og ingen hensikt. Og prøiserne for 25 år siden hadde både form og innhold i sin tilværelse. De hadde en stat som var den best formede kanskje i verden, ikke sån som vi har det her hjemme. Hvis man møter i forhørsretten her hjemme, sitter assessoren i en almindelig grå dress, og så snakker han med den tiltalte og så med advokaten, og så er det i orden. I Tyskland var retten noget som skulde gi inntrykk av at dette var et utøvende statsorgan, den skulde gi hvem som helst inntrykk av at her stod man overfor en makt. Det samme gjorde sig gjeldende i Tyskland i det hele tatt på alle områder. Man vil ha form og innhold og mening i sin tilværelse. Og det er klart at da går det ikke an å presentere en Munch for dem, hvor alting flyter ut, hvor alting er så uklart, er mer eller mindre følelsesmessig, jeg holdt på å si er utenfor alt det som en prøisser iallfall den gang kunde tenke sig hadde med sunde menneskers

180

185 tilværelse å gjøre. Man kunde ikke by dem det. Riktignok var der mange
berlinere som engang imellem skjelte på skjøgene på gaten, men at det skulde
være noget som skulde av-portretteres og henges på en vegg, at det skulde vekke
nogen særlig tilfredsstillelse å se på det, at det skulde være en nydelse, det kunde
de ikke få tak i, for de hadde den opgave at de skulde bygge sin stat. Hver enkelt
190 av prøisserne hadde ikke den opfatning at dette var statsbyggeri, men hver
enkelt av dem hadde den opfatning at alt dette arbeide man påtok sig skulde
man utrette ordentlig og skikkelig, så vilde det være til det heles vel. Arbeidet var
det som var det vesentlige i deres tilværelse, et skikkelig, ordentlig, godt arbeide,
formelt og riktig utført. Der skulde ikke sies noget på det arbeide som blev
195 utført av en tysker. Så kom Munch med sin slurvete form, sitt uskjønne innhold
sett ut fra en prøissers opfatning, og det er klart at han måtte lukke med én gang.
- Men her hjemme vekker det jubel, av akkurat den samme grunn efter mitt syn
som tilfellet er med jassmusikken. Det er jammer og klage, og form er der
praktisk talt ikke. Og så tilfredsstiller det samtlige gode skikkelige borgere i dette
200 land, selv den eldste generasjon, selv de som egentlig frykter for at det kan gå galt
med samfundet, selv de som synes at man må se til å få endret kurs. Selv de føler
sig en smule tilfreds og mener man kan ikke godt være bekjendt av å si at dette er
opløsningstendenser. Det går ikke an. Det er det faktiske forhold.

205 Hvad er så alt dette uttrykk for? Er det ikke uttrykk for en slags demoralisasjon,
en opløsning? Jeg har tatt det i en overdreven form, men jeg kunde nevne
mange andre slike ting. Men man er straks inne på å forstå hvor farlig
kommunismen egentlig er, for kommunismen har både form og innhold,
hensikt og mening. Den som har sett russernes opbygningsarbeide i denne tid,
210 sett deres kunstverker, vil se at alt er holdt i en streng form og er uttrykk for
omtrent det samme som gjør sig gjeldende i den røde armé: streng disiplin. Det
er det samme som gjør sig gjeldende innenfor det kommunistiske parti, absolutt
underordning overfor ledelsen. Opgaven skal stå klar for alle. Ingen skal være
uten hensikt og mening i sin tilværelse - og hensikten og meningen er å styrte det
215 borgerlige samfund. Der kreves form og organisasjon. Det gir sig også uttrykk i
deres kunst, hvor de har anledning til det. Men hvis man ser på, som jeg sa, den
borgerlige kunst idag eller hvad det gode borgerlige samfund beundrer, så er det
opløsning, det er mer eller mindre demoralisasjon.

220 Jeg kan nevne et annet eksempel som kanskje kan bevise det. Vi vet at
kommunistene hevder at religionen er et uttrykk for det bestående. Den
produksjonsprosess som foregår for de økonomiske tilstande i samfundet vil

gjøre at religionen forsvinner. Den har efter mitt skjønn liten form og ofte liten
225 mening, det er en kjensgjerning. Jeg skal nevne et eksempel, noget som hendte
mens jeg var i Trondhjem. Der har man en kirke som står midt i gaten, gamle
Bakke kirke. Der er trangt og vanskelig å komme forbi, men den står der og har
stått der i nogen hundre år. Jeg er konfirmert i denne kirke og liker opriktig talt
kirken. Det var det som gjorde at jeg i det hele tatt kom til å tenke på det. En dag
230 kom en gammel herre, en meget religiøs og utmerket kirkegjenger, og sa: Vi er jo
ganske uenige om dette med kirken, Einæs, men iallfall må De kunne gjøre oss
den tjeneste å slå til lyd i avisen for at vi får flyttet kirken. Når vi har
gudstjeneste, blir vi bare forstyrret av sporvognene og biler, vi må flytte kirken.
Så sier jeg: Er man da virkelig blitt så materialistiske at man vil flytte kirken
235 fremfor å gjøre gaten bredere ? - Nei, det kan ikke gå, sa han, der er store
forretningsgårder på den annen side og det vilde koste mange penger. - Men
man kunde legge om trikkelinjen og få bilene til å kjøre bare på den ene side av
kirken. - Nei, det kan vi ikke, det koster jo så mange penger! - Dette er en av de
beste, en av dem som faktisk er troende, men heller ikke han tror såpass, heller
240 ikke hans tro er såpass aggressiv at han vil kjempe for eksempel for at Guds hus
skal ligge hvor det ligger og at man for eksempel får en bilrute og en sporveistrute
som går en smule omvei, for det koster nemlig penger.

Hvis man har hørt tilstrekkelig mange av den slags ting, og jeg har hørt utallige,
245 og forøvrig fulgt litt med i historien, vil man opdage at det er virkelig i
opløsning. Fastheten er borte. Man er underkastet tilfeldigheten og som oftest
er det pengespørsmål. Det er klart at alle de bevisste kommunister, de førende
kommunister samler på alle den slags ting - kanskje ikke så meget her hjemme
som i andre land. Jeg er ganske klar over at her kan de plukke sammen tusen
250 forskjellige opløsende ting og si: Så ser samfundet ut idag, er det så nogen
grunn for oss til ikke å tro at vi ved hensynsløshet, pågåenhet og en durkdreven
kampagne kan nå frem til å overta makten ? Så uttryktes det selvfølgelig for alle
dem som slutter sig til det kommunistiske parti. Hertil kommer én ting til, og
det er at det har aldri hendt tidligere i historien, at noget parti, aller minst et
255 revolusjonært parti, har disponert over en sjettedel av verden - Sovjetunionen
er en sjettedel av verden - og med resurser som i de aller færreste land forøvrig.
Disse resurser anvendes ganske uten betenkning og hensyn i kampen mot
hvilken som helst annen stat og til støtte for hvilken som helst kommunistisk
aksjon ute som blir godkjendt av Moskva.

260

Jeg tror ikke at faren for det norske samfund egentlig kan sies å være så

overhengende. Jeg tror, hvis jeg skal bedømme det rent subjektivt ut fra det smule kjennskap jeg har til det, at faren for det engelske Imperium er mer
265 overhengende og jeg holdt på å si øiebiikkelig enn den kan være for Norge. Men det er ganske klart at hvis England går til grunne eller bryter sammen, så vil det også ramme oss. Det vil få følger utover og også nå til oss. Likedan hvis der anvendes hundreder av millioner rubler og titusener av russiske soldater i kamp i Kina for eksempel, så er ikke det nogen lokal affære. I første rekke angår det
270 Kina, men i annen rekke angår det selvfølgelig den ganske verden og særlig angår det England. Det er klart at hvis man kan bolsjevisere Kina, betyr det at veien vil være åpen til India, Persia, Afganistan, alle disse stater. Det betyr atter en svekkelse av England, av Englands handel og Englands industri. Bare oprøret og revolusjonen i Kina ifjor skaffet England et tap på mangfoldige hundre
275 millioner pund. Bare boykott av engelske manufakturvarer i Kina betyr arbeidsledighet for hundre tusen mennesker i England og samtidig uttelling for å holde stillingen i Kina. Det betyr en meget vanskelig stilling for England, det betyr en slags krise.

280 Hertil kommer den almindelige depresjon som har skapt arbeidsløshet, og et par streiker til i England. Man har hatt den store kulgrubestreik, som kostet russerne noget sånt som en million pund eller to. Videre er det alle de øvrige midler som anvendes av Russland, for eksempel hemning av handelsomsetningen, overflytning av kapital og ordres fra England til Tyskland, som skaper
285 motsetninger delvis mellom Tyskland og England, og ny konkurranse, og alle disse ting anvendes hensynsløst, uten nogen som helst betenkelighet og med det ene formål, at kommunistene skal få makten i alle land. Nu kan man jo si, at dette høres utopisk ut, man kan ikke godt tenke det. Man kan jo se på våre kommunister her hjemme. De er noget sånt som 2-3 000. Det har vært en 14
290 000-15 000 som har stått i partiet, men vi kan si, at det er en 2-3000 som står i det og betaler hver uke. Mange av dem er ikke noget særlig opvakte folk, mange er tåpelige, og det ser ikke rart ut; men i alle fall er det jo så sin sak å vite at der finnes en 2-3 000 som tror at de kan overta makten her hjemme og vil anvende ethvert middel til å gjøre det. Hvis man tar i betraktning det jeg nevnte tidligere,
295 at samtidig har kommunistene makten i en sjettedel av verden, blir det ikke nogen utopi lenger. Hvis man tar i betraktning også den metode som anvendes, nemlig største utnyttelse av kriser, anvendelse av pengemidler, anvendelse av en meget fengslende og tildels fascinerende agitasjon og så det borgerlige samfunds egen oppløsning, så rykker dette uhyggelige fenomen, at kommunistene skal få
300 makten her hjemme, langt frem i perspektivet.

Nu kan man si at de fornuftige mennesker her hjemme, de som faktisk har tro på at tilværelsen her hjemme arter sig bedre og lykkeligere under de nuværende
305 forhold enn under bolsjevismen, de vil kunne ta sig sammen og bekjempe denne fare. Men har de gjort op nogen plan, nogen mening om fremgangslinjen? Hvis man ser politisk på det, så kan man ikke opdage det. Jeg sa at her hjemme hadde man også den fare at den kommunistiske innflydelse var stor innenfor Det norske Arbeiderparti. Den strekker sig praktisk talt tvers gjennom også det. Det
310 vil kunne bli et appendiks til de bevisste kommunister, som vil kunne trekke det med. La oss ta arbeiderpartiets høire fløi, det er jo ganske ualmindelig fornuftige mennesker. De påvirker borgerskapet, blandt annet venstre, og der er utmerket samarbeide. Men man ser det fører med sig kriser og stor arbeidsløshet, vanskeligheter kanskje utenrikspolitisk og innenlands, en spent situasjon i det
315 hele tatt og store konflikter og da vil man skjønne at det ikke er så utopisk dette at kommunistene kan komme til å lede så store befolkningslag at de kan bli herrer iallfall for en tid. Det har hendt i mange land. Det har hendt i Finnland, i Ungarn og i store deler av Kina. Og i Kina er der enda færre kommunister enn her. Der finnes vel maksimum ti tusen kommunister, mens der vel er en 3-400
320 mililoner mennesker i det hele på et areal som er større enn Europas. Vi har sett at man har hatt kommunistregjering i Kanton. Det har kostet kolossale anstrengelser for stormaktene å styrte den.

Den kommunistiske fare er efter mitt skjønn en realitet, og en realitet som det
325 kreves at alle de som ikke er enig med kommunistene, alle de som virkelig vil bekjempe kommunismen, er klar over og i tide er opmerksom på bør bekjempes og måten hvorpå det skal skje.

Nu har man jo et prohibitivt middel, som venstre og delvis Det norske
330 Arbeiderparti, og socialdemokratiet i omtrent alle land hevder, og det er reformer, at hvis man får tilstrekkelig mange gode reformer - alle reformer er hverken gode eller utmerkede - men hvis man får tilstrekkelig mange reformer som har noget for sig, vil resultatet bli at det blir almindelig tilfredshet, iallfall tilstrekkelig stor tilfredshet blandt folk, så man fortsetter på den gamle måte. Jeg
335 tror ikke det er riktig. Jeg tror reformer er aldeles utmerkede, men det må være reformer som i så tilfelle har interesse for så store befolkningslag og er reformer på en sån vis, at de skaper ikke bare et materielt mer eller mindre gode, men også skaper et åndelig innhold. Og jeg tror det er en av de vesentligste skavanker ved de aller fleste reformer vi har her hjemme.

Jeg skal nevne en sån ting, som der også er en smule fare ved, og som man plikter å gjøre sitt til for å avverge, og det er arbeidsløsheten. Man plikter virkelig å gjøre noget for at man skal slippe å ha 50 000 arbeidsløse mennesker her i landet. Jeg
345 tror at mange av de reformer som er vedtatt og som har fått tilslutning og fått hevd, har bidradd til denne arbeidsløshet. Også faggrensen, som er ganske foreldet i vår tid, spiller en adskillig større rolle. Det hender jo for eksempel ikke at en murer kan gå hen og ta annet arbeide enn som murer, og en skomaker må fortsette å være skomaker, for kommer han inn i en annen branche, vil alle de
350 andre organiserte kaste ham ut derfra og holde ham ute. Alt dette tilsammen frembringer adskillig arbeidsløshet. Samtidig som det er noget riktig i at hvis det skal kunne drives ved privat initiativ så man er interessert i sin bedrift, må man også ha en slags målestokk for hvorvidt det går frem eller det går tilbake, det vil si at man har en smule inntekt på det. Selvfølgelig har alle interesse for bedriften,
355 men man vil allikevel ha en slags målestokk for det, et barometer som forteller om det går frem eller tilbake, om man må legge mer energi i det, og der er ikke annen målestokk etter min mening enn inntekten. Spørsmålet er om man tjener på å utvide sin bedrift, å anbringe flere penger o.s.v. Jeg tror det er utgangspunktet for at bedriftslivet skal gå. I det øieblikk man ødelegger en sån
360 målestokk, blir det både kaos og arbeidsløshet. Det er jo karakteristisk at selv russerne har gått med på det. Russerne har innført akkordarbeide, innført konkurranse, anbudssystemet og delvis også tantiemesystemet. Nu har vi også en annen, jeg holdt på å si drivkraft, i Russland. Det er at en mann som ikke utretter sitt arbeide på en tilfredsstillende måte, blir hurtigst mulig ekspedert
365 bort fra den stilling han har. Men det viser sig at det er nødvendig å ha en slags spore til fremskritt, altså en målestokk for fremgang eller tilbakegang for bedriften. Jeg tror at mange av de reformer som vi har hatt, har svekket netop denne målestokk eller endret denne målestokk. Man kan ikke vurdere det mer, og dermed har man også svekket initiativ og virksomhet, for å se det ideologisk.
370 Man kan regne det ut rent skatteteknisk, økonomisk o.s.v., men det skal jeg ikke innlate mig på.

Selv om dette ikke kan endres i en fart, plikter man like fullt å gjøre hvad man kan for å få bort det faremoment som ligger i at man har et halvt hundre tusen
375 arbeidsledige. Det betyr jo en veldig mengde folk, de fleste er gift og har barn. Men på hvilken måte skal man kunne hindre det? Disse arbeidsløse er det letteste objekt for den kommunistiske propaganda, det er de som i desperasjon, som av mange grunner oftest drives frem til kuppforsøk og drives frem som

380 kommunismens fortropper. Jeg tror at hvis man vil bekjempe kommunismen
her hjemme, iallfal berøve den endel tropper, må man skaffe adskillige av de folk
arbeide. Men det er klart at hele det system, det grunnlag man nu bygger på er
av den art, at det går ikke an hverken med tvangsmidler eller på annen måte å få
puttet dem inn i bedrifter. Men vi har i tide sørget for at staten eier store, veldige
385 jordarealer og skog. Staten er vel den som eier mest skog, og den har flere arealer
i Troms, i Finmark, i Nord-Norge i det hele tatt og også sydpå, så det er ganske
sikkert at femti tusen familier nårsomhelst kan få utmerkede gårdsbruk, bedre
enn både i Kanada og Amerika.

390 Men jeg vil ikke her si at alle disse femti tusen arbeidsledige er netop noen
utmerkede gårdbrukere, er bønder slik at de kan klare sig på et vis. Det har vi
utmerkede eksempler på forøvrig. Vi har disse folk som utvandret fra Toten,
som fikk kommunalt bidrag og statsbidrag for en tid siden og reiste til Kanada
og som skjøtter sig utmerket der, har fått det bra, arbeider delvis på farmer og er
395 delvis begynt å skaffe sig selv forskjellig gårdsbruk, mens derimot de som kom
avgårde fra Rjukan, vil hjem igjen. De kan ikke få noget arbeide. De er
industriarbeidere, de er blit proletarisert og kan ikke med den slags arbeide. De
kan bare konkurrere innenfor industrien, i byene. Men jeg talte forleden med en
meget kyndig mann i Landbruksdepartementet, og han fortalte at der gikk
400 mange hundre, for ikke å si mellom et og to tusen landbruksskoleutdannede
folk, som også er arbeidsledige. De har delvis meldt sig på arbeidskontoret og
delvis slått sig sammen med proletariserte byarbeidere og kan intet få å gjøre.
Det er helt habile folk. Vi har også en mengde bondegutter og folk som har
bodd på landet og som gjerne vil vende tilbake til landet, hvis de hadde noen
405 utsikt til å få noget arbeide, folk som av jobbetiden blev trukket til byene, som
kjøpte en hest og begynte for sig selv inntil bilene avskaffet hestene. Man har Ny
Jord som lager en 20-30 nye bruk hvert år. Det er et pent tiltak, men det betyr
forferdelig lite. Det betyr adskillig for de som får den, men for de femti tusen
eller for de som vil ha en chance, betyr det ingen ting eller iallfall forferdelig lite.
410 Nu gjør staten det også på den måte at man kan få kjøpe jord, eller man kan mot
en avgift som er så og så stor for hvert år få et par mål her eller der.

Om man derimot overløt, ikke alt, men la oss si et betydelig areal av statens jord
og skog ikke bare ett sted, men flere steder, akkurat som man engang gjorde i
415 Amerika og som man tildels fremdeles gjør i Kanada? Ikke så at det skal gå
gjennom ti departementer og skal lages regnskap hvert år om dette, at man skal
ha grøftet op så meget og fått veier istand, og hvis man ikke kan opfylle alle disse

forpliktelser, kan man miste det man har, men la dem bli eiere av det, på samme
420 vis som i Kanada, på samme vis som tidligere i Amerika. Enhver skal få 50 mål
jord med skog på, ikke noget bidrag, ikke engang reisebidrag frem, ikke bygget
op noget hus og får heller ikke lavet veier eller får bidrag til gjødsel, men den
som vil begynne, som vil sette sig ned, kan gjøre det. Vær så god, det er deres.
Hvis de vil falle på å selge det, gjerne det, hvis der er nogen som vil kjøpe det. Vil
425 de dyrke det og selge det, vær så god ta gevinsten! Det er en godt uttenkt tanke.
Det er utopisk å få det gjennomført, men der finnes dem som ikke holder op å
tenke på det. Det er på den måte Amerika bygget og på den måte Kanada holder
på å koloniseres. Det er fordi at de har hatt en chance at folk har reist til
Galapagos og spendert mange penger. Men her hjemme er der like så store
430 chanser, men her er det som staten, byråkratiet, lovene, reformene, alt dette
stenger for at folk skal kunne få en chance. - Dermed har man ikke avskaffet
arbeidsløsheten, men man har gitt de arbeidsløse, iallfall en stor del, en chance.
Nu har de ingen chance, og når de ikke har nogen chance, går de til
kommunistene. Da blir de like glad.

435 Dette blir jo meget spredt, men jeg har nevnt det som et praktisk eksempel. Jeg
tror nemlig at hvis folk hadde en chance til å få solide, ordentlige hjem her
hjemme ved arbeide, vilde landet ved selve den mulighet begynne å bli
optimistisk, og et optimistisk land blir aldri kommunistisk. Det er bare når alle
440 sund er stengt, når man står med ryggen mot veggen, at man kan sette alt inn på
å fremme en sån sak som kommunismen.

Så er det enda en ting, nemlig at man får litt strengere form og litt mer innhold,
jeg holdt på å si både når det gjelder industri og kunst, åndslivet i allmindelighet.
445 Jeg nevnte Munch, for å vende tilbake til utgangspunktet, jeg kunde nevne flere,
men skal ikke innlate mig på det. Man kan også se på litteraturens område. Det
er mer eller mindre synd i sommersonn, farefritt det hele og egentlig ikke så
utrivelig. Men det er så fullt av klager og den slags, akkurat som med
skjøgehuset. Det er egentlig det som også betegner litteraturen. Det er lenge
450 mellom at der kommer ut en faktisk aktuell, alvorlig og formelt sett utmerket
bok. I Tyskland har man noget sån som 11 eller 12 store bolsjevikiske forlag,
finansiert dels fra Russland, som har gjort utmerkede forretninger. De har sendt
ut haugevis av litteratur og litteratur som også vekker interesse, uketidsskrifter
og mange brosjyrer. Alle disse stiller på en måte et slags krav til sine lesere. Man
455 kan si det er tendenslitteratur.

Jeg kan nevne en bok som nettop er oversatt til norsk, «Cement» av Gladkow, hvor også det jeg nevnte tidligere her om chansen, går igjen, og den forespeiles
460 alltid. Det er nemlig en cementarbeider som blir soldat i den røde armé, holder på å bli drept, men kommer tilbake. Han blir også oberst i den røde armé, kommer tilbake og blir demoblisert. Denne opbygning viser forsvarets opbygning utenfra. Man begynner å bygge op cementfabrikken, samler disse folk omkring sin og påviser at de har chanser skjønt det hele ser trist og umulig
465 ut. Men så vokser disse folk etterhvert som de ser der er muligheter tilstede. Det er en slags stimulerende bolsjevistpropaganda med et utmerket formelt og spennende innhold. Jeg vet ikke om nogen, for å bruke et sånt uttrykk, borgerlig bok som i det siste har gitt mig et sånt inntrykk, av både hensikt og mening som for eksempel denne «Cement» av Gladkow, og der finnes hundreder av slike
470 verker, alle bygget op slik at de skal gi inntrykk av at kommunismen det er chansen, alle får komme til der. Det borgerlige samfund er i oppløsning, den borgerlige moral er gått ad undas, her må vi til, og den eneste chance man har er gjennom kommunistene og de kommunistiske organisasjoner.

475 Og det kommunistiske organisasjonssystem er bygget op på celler på 5-6 stykker, et celledsystem hvor hver enkelt har en chance til å virke - ikke disse socialdemokratiiske massepartier hvor det bare er et lite byråkrati, akkurat som i staten forøvrig holdt jeg på å si, men hvor hver enkelt får komme til. Der er mange av disse celler som består av 7-8 mann, og formannen, sekretæren og alle
480 sammen er i virksomhet, alle kontrolleres og alle vil bli kontrollert, alle vil virke og utrette noget. Jeg tror det vesentligste når man skal bekjempe kommunismen, er at man lar de som ikke er kommunister, de som virkelig har tro på at utviklingen iallfall ikke vil gå i den retning, men som kanskje kan mene at den kan dreies i den retning hvis man ikke tar fatt, virkelig få klart for sig at
485 der kan være en chance til å få arbeide og en slitsom tilværelse i dette land, men iallfall en tilværelse slik at man kan like det, at man kan føle sig tilfreds med grunnlaget, med fundamentet, at det er ingen umulighet å skaffe hjem her i landet for dem som vil, at det er ingen umulighet å kunne få arbeide for dem som vil, at det er ingen umulighet for dyktige folk å kunne hevde sig, at det er
490 ingen umulighet i det hele tatt at det kan bli form og innhold, hensikt og mening i tilværelsen i vårt eget land. Jeg tror det er den mest effektive måte å bekjempe kommunismen på.

Man har et sånt unikum som Oslo kommune, som er en av de få hovedsteder i
495 verden hvor der faktisk er et borgerlig flertall. Stockholm har i mange år hatt et

socialdemokratisk flertall, Kjøbenhavn likeså, Berlin, Wien - praktisk talt alle disse byer som har samme kommunale organisasjonsform som vi her. Oslo er alene om det. Det tales meget om at man skal sette rekorder her i landet, hvor
500 det gjelder ski, skøiter, alle slags ting. Kunde det ikke her være grunn til å oprettholde dette flertall, for eksempel bevege de borgerlige til å si, at vi skal beholde byen og vi skal gjøre Oslo til en utmerket kommune og så peke konkret og faktisk på hvad der kan gjøres, f. eks. sette ned skattene. Jeg tror at hvis der blir gjort bare en brøkdel av det, vilde folk komme til å kvikke op, de vilde
505 komme til å se at der var en chance til å kunne være her. Men selv gode borgere er ikke noget egentlig for å sette ned skattene, for man har jo lærerne, som må ha den lønning de har, man har den ene sak og den annen sak. Resultatet blir at man må holde skattene oppe. Det er nu ikke riktig at det er bare arbeiderpartiet og kommunistene som har holdt skattene oppe på den høide de har og dermed
510 har bidradd til å puffe ut alle disse penger, tildels uten kontroll. Også gode borgere har stått fullstendig oprådd når de har stått like overfor et sånt spørsmål: Skal lærerlønnene ned i forhold til andre lønninger? Man har borgerlige lærere og de er akkurat som de kommunistiske lærere. Så får de tilstrekkelig mange med på at de skal holdes oppe og så må skattene bli oppe.
515 Chansen for at det skal bli en by hvor der blir chanser, forsvinner på den vis.

Jeg tror i det hele tatt at alle gode borgere, alle borgerlige krefter bør se å få ganske klart og positivt for sig hvad som er målet og opgaven: å få form og innhold i det og så ikke vike tilbake og ikke akkordere altfor meget. Jeg tror det
520 er nødvendig at der skapes respekt for den politikk man vil føre, men skal det skje må den ha form og innhold, være klar, utvetydig. Jeg tror også det er nødvendig at så skjer for at den tildels troverdige påstand at det borgerlige samfund både moralsk, økonomisk og socialt er i opløsning, som er forutsetningen for verdensrevolusjonen, som er forutsetningen for
525 kommunistenes virksomhet og i det hele tatt for en heldig virksomhet, at den skal kunne avlives, for at den skal kunne bli død og maktesløs. Hvis så skjer, vil kommunismen bli bekjempet. Hvis galt skulde være kan det jo hende, at alle gode og byggende krefter, alle de som har fått fullstendig klarhet og kjennskap til hvad der vil skje hvis kommunistene får makten, kanskje ikke kan samles, ikke
530 kan få tilstrekkelig styrke, ikke kan få tilstrekkelig hensynsløshet før man er okkupert - det hendte i Finnland, det hendte i Ungarn, det hendte i Italia. Men det heldigste er efter mitt skjønn at det forebygges, for ellers kan det nemlig også hende, at når samfundet er tilstrekkelig skrøpelig, tilstrekkelig demoralisert, kan det gå som det har gått i Russland.

Kilde

Fedrelandslagets propagandautvalg. Studieskrift nr. 1, Oslo 1929.

Emner

Adel

540

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/den-kommunistiske-fare>

545

550

555

560

565

570